

شفافیت مالیاتی و مشارکت دموکراتیک مردم در تخصیص مالیات

در اقدامی بی‌سابقه به سمت شفافیت مالی و مشارکت دموکراتیک، حاکمیت یک سیستم تخصیص مالیاتی پیشگامانه را معرفی کرده که به شهروندان این امکان را می‌دهد تا مستقیماً بر نحوه خرج کردن کمک‌های مالیاتی خود تأثیر بگذارند. این رویکرد نوآورانه که به مالیات‌دهندگان ذیل تبصره ماده ۱۰۰ قانون مالیات‌های مستقیم این امکان را می‌دهد تا مالیات پرداختی خود را به پروژه‌های مورد نظر خودشان اختصاص دهند نشان‌دهنده تغییر قابل توجهی در رابطه بین دولت و شهروندانش است که به طور بالقوه چشم‌انداز مالیه عمومی و حکومت را تغییر می‌دهد.

■ ■ ■

مالیات همواره چالش‌هایی را پیش‌روی دولت‌ها قرار داده است. از آنجایی که قرار است در این روند مقداری از درآمد افراد دریافت شود و برای عموم مردم به کار بیفتد، همواره این سؤال و ابهام در ذهن مؤدی مالیاتی مطرح است که مالیات پرداختی‌ام کجا قرار است هزینه شود. در صورتی که دولت‌ها نتوانند جواب قانع‌کننده‌ای به این سؤال برنگرد در ذهن مؤدیان بدهند، دریافت مالیات با مشکلاتی روبه‌رو می‌شود. سازمان امور مالیاتی کشور طی سال جاری طرحی را تحت عنوان نشان‌دار کردن مالیات از سوی مؤدیان به اجرا گذاشت. در چارچوب این طرح، مالیات‌دهندگان می‌توانند به صورت برخط و مستقیم مشخص کنند مالیات‌شان در کدام استان و پروژه به کار بیفتد.

در اقدامی بی‌سابقه به سمت شفافیت مالی و مشارکت دموکراتیک، حاکمیت یک سیستم تخصیص مالیاتی پیشگامانه را معرفی کرده که به شهروندان این امکان را می‌دهد تا مستقیماً بر نحوه خرج کردن کمک‌های مالیاتی خود تأثیر بگذارند. این رویکرد نوآورانه که به مالیات‌دهندگان ذیل تبصره ماده ۱۰۰ قانون مالیات‌های مستقیم این امکان را می‌دهد تا مالیات پرداختی خود را به پروژه‌های مورد نظر خودشان اختصاص دهند نشان‌دهنده تغییر قابل توجهی در رابطه بین دولت و شهروندانش است که به طور بالقوه چشم‌انداز مالیه عمومی و حکومت را تغییر می‌دهد.

این ابتکار در هسته خود، شکلی از بودجه‌ریزی مشارکتی در زمینه تأمین مالی و تخصیص منابع تأمین مالی شده از طریق مالیات از سوی خود مؤدیان را در مقیاس ملی نشان می‌دهد. بودجه‌ریزی مشارکتی، فرآیندی که به اشکال مختلف اجرا شده است، معمولاً شهروندان را در تصمیم‌گیری در مورد نحوه صرف بخشی از بودجه عمومی و مالیات پرداختی خود مشارکت می‌دهد. با این حال، مدل ایرانی این طرح با پیوند مستقیم پرداخت‌های مالیاتی افراد به پروژه‌های خاص، ایجاد ارتباط مستقیم و شخصی‌تر بین مؤدیان و هزینه‌های عمومی را پیشتر می‌کند.

نشان‌دار کردن مالیات به عنوان یک طرح ابتکاری و منحصر به فرد در کشور ما به اجرا گذاشت شد. به زعم کارشناسان، این طرح اقدامی مثبت در راستای مردمی‌سازی نظام مالیاتی کشور و ارتقای فرهنگ مالیات‌دهی در جامعه است. از آنجایی که تا قبل از این به درآمد‌های نفتی در بودجه‌ریزی وابسته بودیم و تاثر کمی به مالیات به عنوان یک منبع درآمدی متفن نگاه می‌کنیم، فرهنگ‌سازی در این زمینه از اهمیت بالایی برخوردار است.

تعیین محل مصرف مالیات از سوی مؤدیان اقدام راهبردی در زمینه شفافیت و آمارگذاری نظام مالیاتی

حامد یزدیان، نماینده مجلس درباره مزیت‌های اجرای طرح نشان‌دار کردن مالیات از سوی مؤدیان و با اشاره به این موضوع که اجرای طرح‌هایی مانند نشان‌دار کردن مالیات از سوی مؤدیان از اهمیت بسیار بالایی برخوردار است و به مردمی‌سازی نظام مالیاتی کشور منجر می‌شود به «جوان» می‌گوید: اینکه مالیات‌دهندگان بتوانند در یک روش منحصر به فرد به صورت مستقیم و برخط مشخص کنند مالیات‌شان کجا هزینه شود، نتایج مثبتی برای کشور دارد. این اقدام به لحاظ ایجاد شفافیت در محل هزینه‌کرد مالیات‌ها و ارتقای فرهنگ مالیاتی کشور برایمان مزیت دارد. احساس رضایتی که بر اثر تعیین محل هزینه‌کرد مالیات‌ها توسط مؤدیان در فرد مالیات‌دهنده ایجاد می‌شود، بسیار مهم است. همین احساس باعث می‌شود که فرد با رغبت بیشتری مالیات را بپردازد و نوعی ارتباط مؤثر و دوسویه میان مؤدی و دولت به وجود بیاید.

وی می‌افزاید: اینکه مالیات‌دهندگان بدانند مالیات‌ها کجا هزینه می‌شوند و به وژه اینکه نتیجه آن را ببینند، احساس خوبی در آنها به وجود می‌آورد و رضایت بیشتری از پرداخت مالیات خواهند داشت. این شرایط، مالیات‌دهندگان را تشویق می‌کند مالیات خود را به موقع و به میزان مشخص شده پرداخت کنند. در این روند، مؤدی احساس لذت از پرداخت مالیات خواهد داشت. زیر می‌بیند که مالیات پرداختی‌اش مفید است و برای پیشرفت کشور به کار گرفته می‌شود. در ادامه شاید بتوانیم سازوکاری را در پیش گیریم که مشخص شود در هر پروژه چه کسانی مشارکت داشته‌اند. این روند مشوق بیشتری برای مالیات‌دهنده‌ها به وجود می‌آورد. این طرح‌ها در نهایت به اقتصاد کشور کمک می‌کنند.

وی ادامه می‌دهد: اجرای طرح نشان‌دار کردن مالیات از سوی مؤدیان به افزایش شفافیت در محل هزینه‌کرد مالیات‌ها منجر می‌شود. با توجه به اینکه در بودجه ۱۴۰۴ بسیاری از پروژه‌های اقتصادی کشور قرار است از محل مالیات‌ها تأمین مالی شوند، این طرح می‌تواند به نوعی بستری برای اعتماد مردم به دولت فراهم‌کند و زمینه برای دریافت سهل‌تر مالیات و انجام پروژه‌ها مدنظر به وجود آید. نشان‌دار کردن مالیات‌ها با سقفی دارد و این سقف گویا باید واقعی نیست. بهتر است سازمان امور مالیاتی به افزایش این سقف مبادرت کند و گسترش طرح را شاهد باشیم. هر چقدر چنین طرح‌هایی به اجرا گذاشته شود، مزیت بیشتری برایمان دارد.

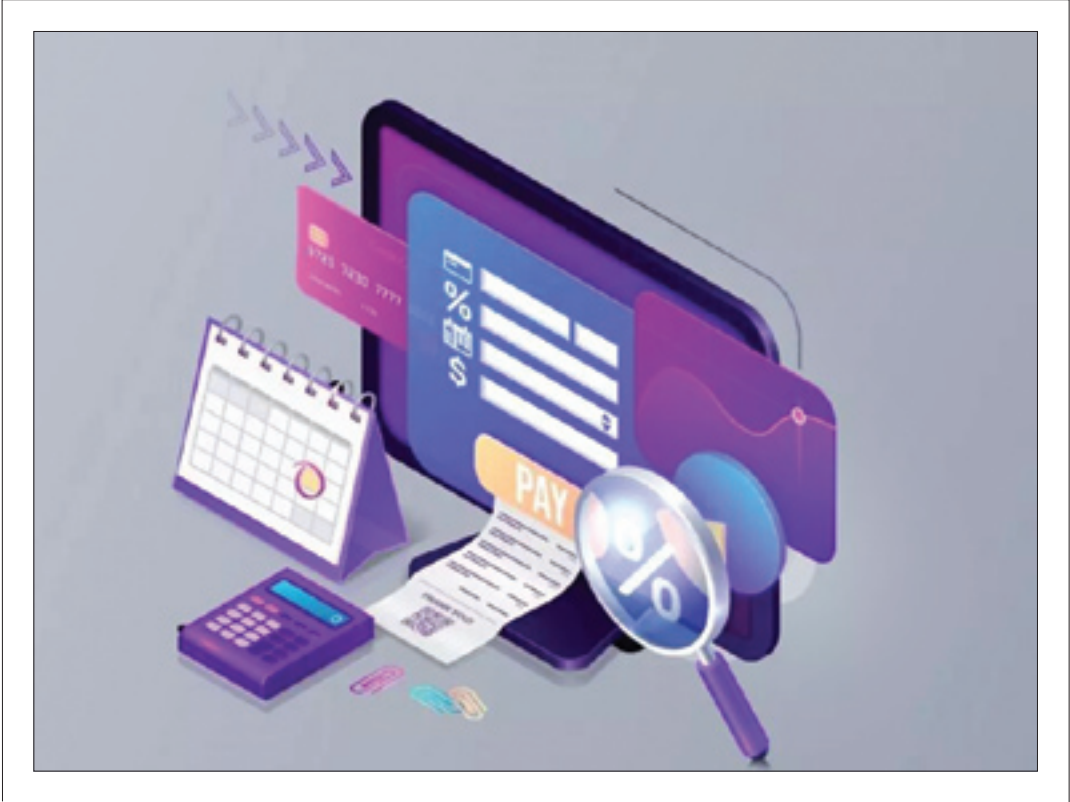
یزدیان درباره این موضوع که در طرح نشان‌دار کردن مالیات از سوی مؤدیان اولویت با مناطق محروم است و منابع در آمدی مالیاتی به این بخش‌ها سوق داده می‌شود و تمرکز دایی از کلاشهرها را داریم، تصریح می‌کند: این اقدام مناسبی است که سازمان امور مالیاتی به اجرا گذاشته است. سرمایه‌گذاری در مناطق کمتر برخوردار معمولاً زودبازده‌تر است و به حل و فصل مشکلات مردم در این بخش‌ها کمک می‌کند.

یزدیان در خصوص این موضوع که در نتیجه طرح نشان‌دار کردن مالیات از سوی مؤدیان، بیش از ۱۲ هزار میلیارد تومان منابع به هزار و ۹۱۵ پروژه اختصاص پیدا کرده است و هزار و ۳۳۳ پروژه در بخش‌های حمل و نقل، زیرساخت، بهداشت و درمان، آموزش و پرورش، آبرسانی و... تأمین مالی کامل شده‌اند، می‌گوید: اینکه مردم ببینند برخی پروژه‌ها با درآمدهای مالیاتی تکمیل شده‌اند، تشویق مضاعفی برایشان خواهد بود و احساس رضایت بیشتری از پرداخت مالیات خواهند داشت. این روند‌ها به طور کلی مثبت ارزیابی می‌شوند و باید گسترش پیدا کنند.

مردم حق دارند بدانند مالیات پرداختی‌شان کجا هزینه می‌شود

تأمین مالی هزار و ۹۱۵ طرح زیرساختی با اعتبارات مالیاتی مؤدیان

در طرح نشان‌دار کردن مالیات، ۱۲هزار میلیارد تومان مالیات به پروژه‌های عمرانی تخصیص یافت

مالیات مسا کجا مصرف می‌شود؟ این یکی از سؤالات مرسوم افکار عمومی است که غالباً به واسطه لکنت دولت‌ها در اعلام صحیح و دقیق اقدامات‌شان، یاسختی به آن داده نمی‌شود. اصلاح نظام مالیاتی در راستای شفافیت در زمینه مصارف و اطلاع داشتن مردم از نحوه هزینه‌کرد مالیات یکی از همین اقدامات است که معمولاً راه‌کاری برای آن وجود نداشت. حال طرح «نشان‌دار کردن مالیات» توانسته است مردم را مستقیماً در فرآیندهای نظام مالیاتی مشارکت دهد و معادل ۱۲هزار میلیارد تومان عملکرد داشته باشد، به طوری که نشان می‌دهد از محل همین مالیات مردم تاکنون بیش از هزار و ۹۱۵ طرح زیرساختی کشور تأمین مالی و از این بین تعداد ۳هزار و ۳۲۳ پروژه به طور کامل تأمین اعتبار شده است.

■ ■ ■

مالیات‌ستانی مقتضیات خاص خودش را دارد. از یک طرف دولت حق دارد به مالیات‌گیری بپردازد و منابع مالی لازم را جهت اداره کشور تأمین کند و از طرف دیگر، مردم نیز حق دارند بدانند مالیات پرداختی‌شان کجا هزینه می‌شود. کشورهای پیشرفته با درآمد‌های مالیاتی اداره می‌شوند و مالیات‌نقش اساسی در پیشبرد امور در این کشورها برعهده دارد. تاکنون ما به مالیات به عنوان یک منبع درآمدی جدی نگاه نکرده‌ایم، به این معنا که دولت مالیات‌ستانی حقه از همگان را مدنظر نداشته و فرار مالیاتی به وفور در کشور رخ داده است.

طی سال‌های اخیر اصلاحاتی در نظام مالیاتی کشور رخ داده و به سمت هوشمند و عادلانه‌سازی روند حرکت کرده‌ایم. به ویژه در یافت مالیات حقه از همگان در دستور کار قرار گرفت. از آنجایی که ابتدای راه هستیم، نیاز است اقداماتی در راستای بهبود فرهنگ مالیاتی کشور رخ دهد. سازمان امور مالیاتی در راستای مردمی‌سازی نظام مالیاتی کشور به اجرای طرح نشان‌دار کردن مالیات از سوی مؤدیان مبادرت کرده است. بر این اساس، مؤدیان مالیاتی می‌توانند محل هزینه‌کرد مالیات پرداختی‌شان را مشخص کنند.

نشان‌دار کردن مالیات از سوی مؤدیان به نظارت مردمی بر پروژه‌ها می‌انجامد

فتح‌الله توسلی، نماینده مجلس شورای اسلامی با اشاره به این موضوع که از ابتدای مرداد ماه امسال سازمان امور مالیاتی کشور طرحی را با عنوان نشان‌دار کردن مالیات از سوی مؤدیان به اجرا گذاشت به «جوان» می‌گوید: «بر اساس طرح مورد بحث، مؤدیان مشخص می‌کنند که یک درصد از درآمدهای مالیاتی کشور در کدام پروژه و استان به کار بیفتد. برآوردها نشان می‌دهد تا الان حدود ۱۲ همت از محل این یک درصد درآمد مالیاتی کشور به دست آمده است که برای تأمین اعتبار هزارو ۹۱۵ پروژه به کار گرفته شده است.»

وی ادامه می‌دهد: «بر اساس آمارهایی که سازمان امور مالیاتی در خصوص تخصیص درآمد‌های

مالیاتی به پروژه‌ها منتشر کرده، اقدام بسیار مهمی انجام شده است. در حال حاضر بر اساس آیین‌نامه اجرایی طرح، یک درصد از درآمد مالیاتی کشور می‌تواند از سوی مؤدیان به پروژه‌های موردنظر تخصیص داده شود. در صورتی که این سقف افزایش پیدا کند، اتفاق بهتری می‌افتد.» این نماینده مجلس خاطر نشان می‌کند: «شاید این طور است که سازمان امور مالیاتی طرح را به صورت آزمایشی به اجرا گذاشته و به همین دلیل این سقف را در نظر گرفته است. اما به هر حال، نشان‌دار کردن مالیات از سوی مؤدیان اقدام مثبتی ارزیابی می‌شود و نتایج خوبی برایمان دارد.»

توسلی می‌گوید: «مالیات بخش مهمی از اقتصاد کشورها را تشکیل می‌دهد و جزو مهم‌ترین منابع درآمدی و بودجه‌ای کشورهاست. در کشور ما نیز طی سال‌های اخیر بر اثر پیگیری‌های دولت و مجلس توانستیم در مقابله با فرار مالیات‌ها، افزایش درآمد‌های مالیاتی دولت را رقم بزنیم. تلاش بر این بوده که از طریق کنترل فرار مالیاتی، مالیات‌ها را به اقتصاد ملی برگردانیم و از آنها به نفع مردم و پیشبرد پروژه‌های مختلف استفاده کنیم. سؤال اساسی که همیشه در ذهن مردم وجود داشته و دارد، این است که مالیات‌ها کجا هزینه می‌شوند.»

این نماینده مجلس می‌افزاید: «قبلاً شفافیت لازم در زمینه محل هزینه‌کرد مالیات‌ها وجود نداشت و همواره این ابهام در ذهن مؤدیان مالیاتی وجود داشت که درآمد‌های مالیاتی کشور کجا هزینه می‌شود. اقدام وزارت اقتصاد و سازمان امور مالیاتی

مبنی بر نشان‌دار کردن مالیات از سوی مؤدیان کمک بزرگی به شفاف‌سازی محل هزینه‌کرد مالیات‌ها می‌کند.» توسلی تأکید می‌کند: «طرح نشان‌دار کردن مالیات از سوی مؤدیان در ارتباط با پروژه‌های تملک سرمایه‌ای انجام می‌شود. بر اساس آیین‌نامه اجرایی مصوب شده، سازمان برنامه و بودجه و سازمان امور مالیاتی موظف شده‌اند یک درصد از تمامی درآمد‌های مالیاتی را در پروژه‌های تملک سرمایه‌ای اختصاص دهند.»

وی ادامه می‌دهد: «طبق آیین‌نامه اجرایی مصوب شده، سازمان برنامه و بودجه موظف است تا ۱۵

امید نصیبی

نماینده مجلس

طرح نشان‌دار کردن مالیات‌ها می‌تواند به یکی از پایه‌های شفاف‌سازی و توزیع عادلانه منابع مالیاتی تبدیل شود و اعتماد مردم به سیستم مالیاتی کشور را بازسازی کند. در مجلس پیگیری این موضوع هستیم و امیدواریم با ادامه نظارت‌ها و در نظر گرفتن منافع تمامی مناطق کشور، این طرح به درستی اجرایی شود

اردیبهشت هر سال فهرست طرح‌های هر استان را به میزان سقف اعتباراتی که سازمان امور مالیاتی ارسال کرده است، اعلام کند. سازمان امور مالیاتی نیز از محل مالیات‌ها برایشان تأمین اعتبار در نظر می‌گیرد. گزارش‌ها نشان می‌دهد مؤدیان مالیاتی، کارشناسان و مردم از طرح نشان‌دار کردن مالیات از سوی مؤدیان استقبال کرده‌اند. از نظر بنده نیز این طرح برایمان مزیت دارد و به لحاظ تمامی درآمدهای مالیاتی را در محل هزینه‌کرد مالیات‌ها سرمایه‌ای اختصاص دهند.»

توسلی خاطر نشان می‌کند: «نشان‌دار کردن مالیات توسط مؤدیان امکان نظارت مردمی بر پروژه‌ها را فراهم می‌کند. به طور مثال، مؤدیان می‌توانند میزان پیشرفت فیزیکی پروژه‌هایی را که انتخاب کرده‌اند مالیات‌شان در آن محل هزینه شود، تحت نظر داشته باشند. دستگاه‌های دولتی ملزم هستند به نظارت مردمی پاسخ دهند. ما در مجلس نیز از جایگاه نظارتی خود این مسائل را دنبال می‌کنیم.»

تأثیر طرح نشان‌دار کردن مالیات‌ها بر افزایش اعتماد و کاهش ناراضیاتی‌های مالیاتی

امید نصیبی، نماینده مجلس شورای اسلامی درباره طرح نشان‌دار کردن مالیات‌ها که از سوی سازمان امور مالیاتی ارائه شده است به «جوان» می‌گوید: «این طرح که به مؤدیان مالیاتی مشمول تبصره ماده ۱۰۰ اجازه می‌دهد تا مشخص کنند مالیات‌شان در چه محل‌هایی و برای چه پروژه‌هایی هزینه شود، می‌تواند نقش مؤثری در بهبود شفافیت

فتح‌الله توسلی

نماینده مجلس

طرح نشان‌دار کردن مالیات از سوی مؤدیان در ارتباط با پروژه‌های تملک سرمایه‌ای انجام می‌شود. بر اساس آیین‌نامه اجرایی مصوب شده، سازمان برنامه و بودجه و سازمان امور مالیاتی موظف شده‌اند یک درصد از کلیه درآمدهای مالیاتی را به پروژه‌های تملک سرمایه‌ای اختصاص دهند. این موارد غالباً پروژه‌های بزرگی هستند که سازمان برنامه و بودجه پس از بررسی‌های دقیق، فنی و کارشناسی تأیید می‌کند

هزینه‌کرد مالیاتی و کاهش ناراضیاتی مردم داشته باشد. هم‌اکنون بخشی از مالیات ارزش افزوده به شهرستان‌ها اختصاص می‌یابد و اینکه مردم بدانند مالیات‌شان در جهت بهبود شرایط خودشان استفاده می‌شود، قطعاً موجب افزایش مشارکت آنها و دلگرمی بیشتر خواهد شد.»

نصبی با اشاره به اهمیت نظارت و رعایت عدالت در توزیع منابع مالیاتی می‌افزاید: «نکته مهمی که باید به آن توجه شود این است که یک نظارت یکسان در سطح کشور برقرار باشد و سلايق شخصی مدیران بر توزیع منابع مالیاتی تأثیر نگذارد. به عنوان مثال، ممکن است منطقه‌ای که از نظر شاخص‌های محرومیت در اولویت است، مورد توجه قرار گیرد، اما منطقه مشابهی با همان شاخص‌ها کمتر مورد توجه باشد. در صورتی که توزیع عادلانه مالیات صورت نگیرد، مشکلات موجود میان مردم و اداره مالیات، مانند ناراضیاتی کسبه، صنایع و مشاغل کوچک، همچنان باقی خواهد ماند.»

وی ادامه می‌دهد: «این شفافیت به مردم کمک می‌کند تا آثار مثبت مالیات‌شان را به وضوح ببینند و بدانند که درآمدهای مالیاتی صرف پروژه‌های مرتبط با خودشان می‌شود. در نتیجه، نگرانی‌هایی که قبلاً در مورد محل خرج مالیات وجود داشت، از بین می‌رود و مشارکت عمومی در پرداخت مالیات افزایش می‌یابد. همچنین با اجرای طرح نشان‌دار کردن مالیات‌ها، مردم شفاف‌تر می‌بینند که درآمدهای مالیاتی چگونه و کجا مصرف می‌شوند و این امر ناراضیاتی‌های پیشین را نیز تا حد زیادی کاهش خواهد داد.»

این نماینده مجلس شورای اسلامی تأکید می‌کند: «این طرح می‌تواند به یکی از پایه‌های شفاف‌سازی و توزیع عادلانه منابع مالیاتی تبدیل شود و اعتماد مردم به سیستم مالیاتی کشور را بازسازی کند. ما در مجلس پیگیر این موضوع هستیم و امیدواریم با ادامه نظارت‌ها و در نظر گرفتن منافع تمامی مناطق کشور، این طرح به درستی اجرایی شود.»

گفت‌وگوی «جوان» با یک نماینده مجلس

طرح نشان‌دار کردن مالیات‌ها باعث دقت در انتخاب پروژه‌ها می‌شود

پروژه‌ها بر اساس نیازهای واقعی و اولویت‌های محلی انتخاب و تکمیل شوند و مردم نتیجه ملموس پرداخت مالیات خود را در بهبود شرایط زندگی‌شان مشاهده کنند.

نماینده مجلس شورای اسلامی خاطر نشان می‌کند: از دیگر مزایای طرح نشان‌دار کردن مالیات‌ها، جلوگیری از اجزای منابع مالیاتی تبدیل شود و اعتماد مردم به سیستم مالیاتی کشور را بازسازی کند. ما در مجلس پیگیر این موضوع هستیم و امیدواریم با ادامه نظارت‌ها و در نظر گرفتن منافع تمامی مناطق کشور، این طرح به درستی اجرایی شود.»

مصرف می‌شود. سواشی خاطر نشان می‌کند: این طرح نه‌تنها یک ابتکار در تخصیص مالیات‌هاست، بلکه اعتماد و شفافیت را نیز افزایش می‌دهد. یکی از مزایای مهم این طرح این است که با امکان مشاهده مستقیم تأثیرات مثبت مالیات، مؤدیان احساس مسئولیت بیشتری نسبت به پرداخت آن پیدا می‌کنند. اگر مردم بدانند پولی که به عنوان مالیات پرداخت می‌کنند، به‌درستی و در جهت منافع واقعی جامعه مصرف می‌شود، با انگیزه و رضایت بیشتری در این فرآیند مشارکت می‌کنند. به علاوه، این حسن اعتماد و تعلق خاطر به پرداخت مالیات، یک احساس ایثار اجتماعی را در افراد ایجاد و به آنها یادآوری می‌کند که پرداخت مالیات، مشارکتی برای ساختن جامعه‌ای بهتر است.

وی ادامه می‌دهد: در نتیجه اجرای این طرح، ۹۰ درصد از مالیات‌های جمع‌آوری‌شده در استان تهران به ۱۶ استان محروم اختصاص داده شد.

این تخصیص توسط خود مؤدیان مالیاتی تعیین شد و نمونه‌ای از عدالت اجتماعی است که از طریق مشارکت عمومی به دست آمده است. در گذشته، اولویت‌بندی پروژه‌ها از سوی مسئولان تعیین می‌شد که ممکن بود همیشه با نیازهای واقعی مردم هماهنگ نباشد، اما اکنون، خود مردم می‌توانند پروژه‌هایی را که احساس می‌کنند ضروری‌تر است، انتخاب کنند. این فرایند مردمی باعث می‌شود

جامعه‌شان سهممند باشد.